

Dámy bruselských nocí

Cena Richarda Sullivana za literaturu (USA)

TRITON

Jarda Cervenka

TRITON

Jarda Cervenka

DÁMY BRUSELSKÝCH NOCÍ

Jarda Cervenka

Dámy bruselských nocí

Tato kniha, ani žádná její část, nesmí být kopírována, rozmnožována, ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

© Jarda Cervenka, 2003

© Translation Luba a Rudolf Pellarovi, 2003

Cover © Renata Ryšlavá, 2003

© TRITON, 2003

ISBN 80-7254-389-X

OBSAH

Kam odešel desetibojař? / 9
Smrt toho, který nevrhá stín / 22
Co udělám! / 30
A pak už nebyly žádné / 41
Srdce / 51
Vodníková pomsta / 52
Billyho poslední cigareta / 66
Jorošiku / 73
Dámy bruselských nocí / 82
Na vlnách paměti / 93
Příhoda v dešti / 100
Africká omluva / 105
Hlášení o stavu andělů / 115
Jak jsem přišel k hodokvasu / 120
Salima v guvernérově posteli / 129
Úsměv I a úsměv II / 145

KAM ODEŠEL DESETIBOJAŘ?

*Port Moresby, Papua – Nová Guinea,
bar „Sepika Pepika“*

„Ale já ty prachy potřebuju hned,“ řekl mi, luskl prsty a zmírnil svůj požadavek úsměvem, který mu rozdělil tříbarevné fousy. „Všechny. Je mi líto.“

„Celou částku? Nebylo by lepší, kdybyste dostal půlku teď a druhou, až mě dovezete zpátky?“

„No jo, normálně jo. Ale když letím do takový tramtárie, tak se pravidla měněj. Tak už to chodí.“

Věděl jsem, že mám nulovou šanci něco vyhádat, on taky. Napil se, utřel si z kníru pěnu a vysvětlil mi: „Mám k tomu dva důvody. Jednak se v těchhle kopcích těžko přistává, člověk musí mít velký štěstí, a kromě toho, abych k vám byl naprosto upřímněj, moc těm lidem nahoře nevěřím. Mají dodnes některý ošklivý návyky.“ Zadíval se na masky a na napodobeninu využené hlavy nad pultem. „Z džungle se člověk nemusí dostat vůbec zpátky, kamaráde. Prostě se s váma snažím mluvit na rovinu.“

Znovu se na mě podíval – možná s účastí. „A druhej důvod je, že tady v Moresby je jeden jedinej kafemlejnek – a vy víte, kdo s ním lítá. Moje maličkost. Takže co řeknu, platí. Berte, nebo nechte bejt.“

„Pak se asi nedá svítit,“ odpověděl jsem.

„Ne, nedá.“ Zřejmě s ním nehnu, s parchantem, ale svým způsobem je v právu. Byl bych ovšem dal přednost trochu vstřícnějšímu člověku. Na druhé straně bylo všeobecně známo, že se na sever od Torres Straight lepší pilot helikoptéry nesežene.

Zasloužily se o to jeho zkušenosti z Vietnamu, na které vzpomínal značně nostalgicky. Odlítal si v té zemi velké šmeliny tři celé turnusy. Nejdřív lítal na helikoptěře UH-1C, na dřiči. („Říkali nám šikulové. Jakýpak šikulové. Buď byl člověk šikula – nebo šel do pytle, kamaráde.“) Pak se mu vyplnil jeho sen, stal se z něj „nebeskej jezdec“, lítal na útočný helikoptěře, na kobře. („Když jsme rozječeli raketometry a všechny palubní zbraně a frčeli v tom randálu – to bylo tóčo! Neuvěřitelný.“) Když to celé skončilo, vrátil se do Států.

„Tam jsem to omrk, ale nezamlouvalo se mi to. Žádněj kamarádšoft, rozumíte, nic se tam dohromady nedělo, víte, jak to myslím. A tak jsem se vrátil do Asie. Zprubnul jsem Borneo, Irian, Melanesii – nač si vzpomene. Tady v Papui se mi to zamlouvá. Je to eště pořád divočina, otevřená, a chlapi jako vy mi pomáhaj našetřit si nějakej ten obolos, a třeba to jednoho krásnýho dne zkusím znova ve Státech. Budu lítat s helikoptěrou pro nějakej špitál nebo pro některou tu meteorologickou stanicí. To eště nevím.“

Zapálil si cigaretu, zmačkal prázdnu krabičku a hodil ji po barmanovi, který ji v letu chytil. „Mám teď holku. Míšenu. Fajn ženskou.“

Druhý den ráno jsme se s rachotem vznesli k špinavé obloze a zamířili proti proudu řeky. Někdy se k nám kopce přiblížily natolik, že jsme viděli, jak se vyděšení ptáci vrhají střemhlav do vrcholků stromů. Vůbec jsem se jim nedivil. I já jsem se několikrát vyděsil, když jsme se dostali tak blízko, že se dal rozeznat nejen rod, ale dokonce odrůda kvetoucích orchidejí. Když pak proud změnil barvu z čokoládově hnědé v čajovou, našel pilot na písčité výspě vybíhající do říční zátočiny pod denudovaným svahem porostlým kapradím místo k přistání. Dosedli jsme lehounce jako několikátunová motýlice. Nevypnul motor; rotor vířil písek, který vyletoval do vzduchu.

„Za čtrnáct dní, tady, ve stejnou dobu,“ zařval. „A počítejte správně dny! Mnoho štěstí! Budete ho potřebovat!“ Hodil na písek karton se šesti plechovkami piva Foster, okamžitě se vznesl a odnesl s sebou to, čemu říkáme civilizace. Nechal tam jen ticho zvučící osamělostí a mou maličkost sedící na báglu.

Ještě týž den se z křovin vynořili maličkatí naháči, kteří byli ze začátku stejně jako já ostrážiti. Objevil mě kmen místních (bývalých?) lovců lebek, kteří mě usadili na tvrdou podlahu ze štípaného bambusu vedle ná-

čelníkovy rodiny mezi spousty úsměvů od ucha k uchu. Tím začalo dobrodružství, jehož zásluhou vydal každý den za zhruba čtrnáct dní života v Connecticutu. Líbilo se mi tam.

Na konci týdne se rozneslo, že se proti proudu řeky blíží jakýsi běloch. Běloch. To byla velká, vzácná událost, která měla za následek, že všichni začali vzrušeně pobíhat bezcílně sem a tam. Brzy nato jsem si podal ruku s překvapeným Jindrou.

Na svých padesát let byl v obdivuhodné kondici, jenom měl čelo oloupané na živé maso a na holeních několik tropických vředů. Byl to jeden z pravých cestovatelů, člověk, který žil už všude, ale není nikde doma. Za těch několik málo dní, co byl ve vesnici, mi navykládal mnoho milostných příběhů a navypravoval moc všelijakých uvěřitelných i neuvěřitelných příhod. To, co mým uším znělo jako obrovská dobrodružství, bylo pro něj zřejmě něco zcela běžného, a běžné zážitky pokládal naopak za dobrodružství. Byl to neformální příjemný chlapík, který si sám vařil na miniaturním plynovém vařiči, jaký používají horolezci. Pokud jde o zájmy, byl všežravec. Zajímali ho domorodci, všechny jejich zvláštnosti, složení půdy i ptáci (můj kámen úrazu): znal latinské názvy brouků a papuánská jména rostlin. Neplýtl slovy ani větami a všechno dělal přesnými uvážlivými pohyby.

Než se opřel o kmen stromu, nikdy se nezapomněl přesvědčit, že na něm nejsou mravenci. Než si natáhl plátěné vysokáče, zjistil, jestli v nich nejsou škorpióni. Než vešel do houštiny, zastavil se a pátral, jestli v ní není had. Nikdy neplácl hmyz, který mu usedl vzadu na krk – jen ho odehnal. Všechno ovoce pečlivě loupal (i když, jak musel doznat, měl neustále průjem), ale klidně se napil z potůčku v džungli a pak vždycky labužnický mlaskl. Pozoroval jsem ho a ledacos od něj pochytil. Dokonce i to mlasknutí.

Kromě toho vařiče nosil mísu na rýžování zlata. Věděl jsem, že v kopcích proti proudu je, a tak jsem se ho na to zeptal. Ale vyhnul se odpovědi a řekl, že pátrá po největším motýlovi na světě, jehož křídla mají rozpětí deset palců. Doufal, že mu ho Papuánci dokážou sestřelit lukem a šípem. *Ornithoptera alexandrae*.

„Jo, alexandrae.“ Odmlčel se a obličej mu náhle rozjasnil úsměv. „Alexandra. Kdysi jsem jednu znal. Byla krásná. Blondýnka s copanem tlustým jako moje ruka. Její mammae byly pevný jak chrupavka a měly rozměry,

o jakejch se člověku jen zdá. A její duše, kamaráde – to byla něžnost, velkorysost sama.“ Svěsil hlavu, poněkud do strany, jak měl ve zvyku. „Málem jsem se tenkrát zamiloval, fakt.“

Takže zlato ne? Ha! Nechali jsme to při tom. Dlouhý pobyt v tropech se mu podepsal na obličej; měl na něm otýpky vrásek, rozbíhajících se od vnějších koutků očí jako trsy miniaturního rákosí, na tvářích mapu skvrn od slunce a hřbet nosu mramorovaný nepopsatelným vzorcem z hnědých a kaštanových odstínů. Každé oko měl jinak zbarvené, ale to se působení exotického slunce připsat nedalo; o tohle dobrodiní se postaralo něco, co měl zakódované v chromozomech. Všiml jsem si toho až za několik dní.

Když se rozesmál, všechny rysy jeho obličeje jako by se tajně dohodly na křečovitém šklebu se zařatými zuby, který u pozorovatele vyvolával úsměv. Byl to nakažlivý škleb. Když se Jindra nesmál ani nemluvil a nikdo ho nepozoroval, měl koutky svěšené jako kapr a obočí vytažené, což mu dodávalo zvláštní výraz udiveného smutku. Ale ve vteřině ho dokázal setřást.

„Vypadáte nějak sklesle, Jindro,“ řekl jsem mu jednou. Koukal dlouho nehnutě na řeku. „Stalo se něco?“

„Ta řeka,“ zamumlal. Vrhł na mě pohled, zavrtěl hlavou a odsunul se jako krab – bokem. Neměl jsem ponětí, co je zač, jakou má vlastně duši. Neměl jsem žádné vodítko. Až do poslední noci. Večer před jeho odchodem jsme si v zátočině řeky udělali táboráček, upíjeli náčelníkovu banánové „pivo“, kouřili a poslouchali řvavou, pro džungli složenou ukolébavku. Močili jsme v duetu do řeky, házeli klacíky na baterky krokodýlích očí na druhé straně řeky. „Někdy mě už nebaví věčně se někde potulovat,“ řekl mi a skouzl dohasínající dýmku tak prudce, až se rozkmitala. „Rád bych se někde usadil. Chápejte – uprdelil. Našel si nějakou milou paní a trochu si žil, do prdele.“ Zeptal jsem se ho, na kterém místě by se rád usadil. Znal jich mnoho.

„V který zemi by to bylo, na tom tak moc nezáleží. Mně jsou všechny země, národy a podobný kraviny protivný,“ odpověděl, vyndal dýmku z pusu a podíval se kamsi do korun stromů, které se ještě slabě rýsovaly v dohasínajícím dni. „Rád bych našel takový místo, rozumíte, kde bych moh každé večír zapadnout do hospody. Vždycky bych vešel a lidi, co by tam seděli, by se otočili, některý pozvedli ruku a usmáli se. ‚Jindra!‘ vykřikli by. ‚Hej, je tady Jindra!‘ Všichni by mi přistrkávali židli. A já bych nevěděl, na kterou si sednout. Nevěděl na kterou.“

Odmíchl se a zatvářil se poněkud rozpačitě. Připadalo mi, že má v očích plno vláhy, ale oheň nekouřil, takže tím to nebylo. Šátral po sirkách ležících na písku přímo před ním. „Na takovém místě bych se rád usadil, kurva.“ Zavrtěl hlavou, jako by nemohl uvěřit, že toho na sebe tolik prozrazuje, a posměšným tónem s přehnaně cizím přízvukem dodal: „Hej, Jindra je tady!“ Pak svěsil hlavu a naklonil ji na stranu. Honem jsem změnil téma, abych utekl citovým výlevům. Ten posměšný tón mě neobalmutil. Dodnes si pamatuju každé jeho slovo. Každé. Nechal mi tam dýmku vyrobenou podomácku z kořene mangrovníku a pytlík semínek jakési halucinogenní popínavé rostliny. Druhý den zmizel proti proudu řeky. Sám. Jsou tam ošklivé přeje a nepřátelské kmeny, které dodnes zachovávají jisté staré nepřijemné kulinářské tradice. Takže nevim.

Jsem multimilionář. Ale neděste se, nejsem jeden z těch těžce pracujících finančníků, těch zarytých chamtivců. Každý dolar, co mám, všechny ty miliony, ty zelené papírky s obrázkem usmívajícího se boha, jsem zdědil. V životě jsem ani den nepracoval za peníze. I námahu spojenou se správou mého jmění a ostatního majetku stejně jako s anonymní dobročinností za mě obstarávají spolehliví správci. Bohatství mi přineslo především volnost. Když dumám nad svým osudem, vždycky mi v hlavě vyvstane má volnost a rozveselím se. A třebaže mi z toho nic neplyne, je to dobrý pocit. Je vyloučeno, abych ztroskotal.

Kdysi jsem si kladl otázku: „V čem komu prospívám, myslím jako lidstvu, v čem spočívá moje kvalifikace,“ ale dnes už mi to je jasné. Jsem specialista na dvě subspeciality: na sport a na život v mnoha domovech. Ale zatímco se můj obdiv k vrcholovým amatérským sportovcům datuje už od mého nádherného dětství, pocit, že jsem s nimi spřízněný, se vyvinul teprve později. Chovají se podobně jako já, jako by i oni byli zajištění zděděnými financemi, a veškerou svou energii a nadlidské úsilí věnovali tomu, aby zvýšili svou rychlost nebo sílu, a nedbali na to, co tomu říká zdravý rozum jejich spoluobčanů.

I když se v poslední době ledacos mění, maratonisté, sprinteři i deseti-bojaři se dodnes zarytě upínají k jedinému cíli: jak uběhnout nějakou vzdálenost za kratší dobu, jak nabyt ještě větší síly a získat na olympiádě medaili. Já osobně jsem sice malý a už plešatím, ale svaly se mi rýsují pořád stejně ostře a pevně, jak to člověk obdivuje na florentském Davidovi,

a troufám si říct, že víc. Tuhle tělesnou vlastnost jsem nezdedil, tu jsem si musel vypěstovat, a stálo mě to značné úsilí. Ale to je jiný příběh.

Jak už jsem nadhodil, rád bydlím v mnoha domech. Mé tři nejzamilovanější, každý ve zcela jiném světě, jsou na ostrově Gore, v Praze a v Key West na Floridě. Když jsem si koupil první dům v cizině – na ostrově Gore – vzpomněl jsem si, co mi tenkrát řekl Jindra v Papui. Gore je ostrůvek u západoafrického pobřeží, kam se člověk dostane po krátké plavbě z Dakaru v Senegal. Vešel ve známost a získal špatnou pověst kvůli budově, která se podobá pevnosti a stojí na východním pobřeží nedaleko přístaviště. Kdysi tam shromažďovali černí otrokáři (dnes už jaksí zapomenutí) otroky, které pak prodávali „bělošským lodím“ a ty je dopravovaly do obou Amerik a na Karibské ostrovy. Je to zajímavé místo navštěvované turisty a hledači „kořenů“, kterým se vyhýbám, jen občas udělám výjimku v případě, že nějaká hezká dívenka si ve vedlejší chajdě s obcerstvením a imitacemi ebenových řezb vyleštěnými krémem na boty (v jediném místě na ostrově, kde se dostane něco k jídlu) chce koupit Coca-Colu.

Můj dům na ostrově Gore mi připomíná obrovský čtverhranný balvan, je přes dvě stě let starý, kamenný, má prostorné místnosti a stropy až do nebe. I zdi jsou důkladné, dvě stopy tlusté, mají vysoká, ale úzká okna, aby tam nepronikl hluk zvenčí a uvnitř se udržel chládek. Starožitného nábytku je v těch nesmírných prostorách poskrovnu, abych měl větší pocit volnosti. Potěchou pro mé oči jsou obrazy a sochy, jednak abstraktní a jednak romantické.

Dům stojí poblíž návsí, nad níž se klene obrovský baobab, pod kterým se shromažďují starci, etničtí Woloffové. Přicházet ani odcházet jsem je nikdy neviděl. Působí dojmem, že vězí svými kořeny stejně jako ten baobab v červeném, spečeném jílu.

Mají maličké přenosné stoličky, aby měli na čem sedět, podomácku vyrobené dýmky a čas od času dají kolovat láhev palmového vína. A přidají k ní vždycky spoustu příběhů, které už kdysi vypravovali. Jsou jako letité červené bordeaux a stejně jako to víno z Haut-Medocu dobře vyzrálé, takže už mají delikátní plnou chuť a buket. Vždycky si obuju sandály vyrobené z vyřazené pneumatiky (padesát centů) a na holé tělo natáhnou místní bavlněný hábit, nikoli nepodobný noční košili mé babičky. Každý večer se přidám k jejich kroužku. „*Bonjour, monsieur Terence, ça va?*“ pozdraví mě ti mudrcové s úsměvem a s napřaženou paží, protože dychtí po posluchačích.

Někteří se nadzvednou a ukážou mi rukou, že mi dělají místo. Mé jméno monsieur Terence na ostrově Gore dobře znají. Monsieura Terence léčí návraty do Afriky; Afrika uklidňuje mou duši a zároveň ji vzrušuje.

Můj druhý dům je v tajemném městě Praze a byl renovován v roce 1680. Je kamenný, má prostorné místnosti a stropy až do nebe. Zdi jsou důkladné, dvě stopy tlusté, okna vysoká, ale úzká, aby uvnitř bylo ticho a teplo. Starožitného nábytku je v těch nesmírných prostorách poskrovnu, takže mám větší pocit volnosti. Útěchou pro mé oči jsou obrazy a sochy, jednak abstraktní a jednak romantické.

Dům stojí v úzké uličce proti baroknímu kostelu, kde se scházejí milovníci hudby (místní pohané). Tahle městská čtvrť se jmenuje Malá Strana. To slovo „malá“ mám na ní obzvlášť rád. Kdykoliv se v těch končinách potuluju, stanu se zajatcem nehybných koncentrátů historie: nestvůrných chrličů na střeších, připravených k seskoku; mramorových svatých s dobromyslným úsměvem napůl sežraným kyselými dešti; tvarovaných mosazných klik vyleštěných tisícovkami mozolů; skleněných oken tak starých, že jsou na nich vidět zčeřené vlny tekutých krystalů; kočičích hlav srovnaných se zemí koly kočárů starodávné šlechty a podpatky chudiny. Je známo, že zlato je proto tak cenné, poněvadž molekuly plynů a tekutin nevyvolávají na jeho povrchu chemické reakce, a tak se neustále blyští. Ale dech staletí zamlžil zlaté mozaiky a pozlacené anděly v katedrálách tohoto mého města tak, že získal hřejivost sametu.

Někdy se mi těsně před tím, než slunce zapadne za Petřín, zdá, že je tím zlatým sametem potažené celé město. To si pak natáhnu svůj převlek sestávající z bundy z armádního výprodeje, pracovních kalhot a českých socialistických bot z umělé hmoty (vyznačujících se tou zvláštností, že jejich výrobce upozorňuje, že je nemám nosit, když je pod nulou nebo víc než 30 stupňů Celsia), a vyškrabu se Nerudovou ulicí na kopec, zamířím kolem hlavní brány Hradu do pivnice „U Černého vola“. Tam se s ostatními hosty v podobném převleku, pod závojem cigaretového kouře a výparů popovického Kozla, s elánem, alkoholem vyvolanou vášnivostí a sarkasmem a ironií, které jsem tady odkoukal, zúčastním rozboru, někdy dokonce pitvy života. „Ahoj, Terenci!“ pozdraví mě třeba někdo. „Terenci, vole, poď, posaď se k nám!“ a několik z nich mi přistrčí židli. Námět zvaný život je nevyčerpatelný, záhad je spousta – a tak je nutné jezdit do Prahy často – což taky dělám.